

prebivalstvu. Opisani sta krajevna in vaška skupnost, posamezne sestavine rasti števila prebivalcev od 17. stoletja dalje. V posebnem razdelku sta prikazana družbena sestava prebivalcev in socialno razlikovanje med njimi (kmetje, bajtarji, osibeniki, obrtniki, krošnjariji). Osvetljeni so razvoj naselja in njegovih posameznih sestavnih (socialnih) delov, oblike kmečkih domov, nekdanja in današnja namembnost posameznih gospodarskih stavb. V sedmem poglavju, Viri preživljanja, so prikazane posamezne veje kmetijstva, osvetljeni pa so še obrt, krošnjarstvo, izseljenišvo (predvsem v Ameriko v letih pred prvo svetovno vojno) in zdomstvo. V osmem poglavju je prikazano in ovrednoteno delo ter odnos Predgračev do njega. Osvetljena je nadalje potrošnja, kakor se kaže v prehrani, oblačilni kulturi ter v različnih dajatvah, ki so obremenjevale domove (npr. podložniška bremena, bera, desetina idr.). Poglaviti življenjski mejniki (rojstvo, poroka in smrt) so podani v desetem poglavju, naslednja pa so namenjena družinski skupnosti, medsebojnim stikom, sodelovanju in medsebojni sosedski pomoči ter družabnemu življenju. Podrobno so orisani znanje, obzorje in ustvarjalnost Predgračev, oblike in načini nekdanjega domačega in današnjega strokovnega zdravstva ter verovanja.

Delo daje dokaj zaokroženo podobo nekdanjega in današnjega življenja v Predgradu in njegovi okolici. Odkriva vzroke za najrazličnejše načine in oblike samoskrbne usmerjenosti kmetij in osvetljuje pogoje čedalje hitrejšega razkroja avtaričnega kmetijstva. Po literaturi, različnih arhivskih virih in gradivu, anketah in vprašalniku ter po številnih usmerjenih razgovorih ter metodah neposrednega opazovanja avtorica prikazuje Predgrad in njegove ljudi v različnih zgodovinskih obdobjih. Knjiga ponuja tudi geografu obilo primarnega arhivsko-statističnega gradiva, po katerem je mogoče pojasniti marsikatero historično-geografsko značilnost kraja in njegove okolice. Za geografijo so pomembne ugotovitve v poglavjih, ki prikazujejo gospodarstvo, prebivalstvo, naselje in infrastrukturne dejavnosti; vse to predstavlja temeljne sestavine geografskega okolja in njegove pokrajinske fiziognomije. Pomembna pa so tudi spoznanja v drugih poglavjih, ki prikazujejo duhovne sestavine in način vsakdanjega življenja, ker je mogoče tudi z njimi bolje razložiti marsikatero pokrajinsko sestavino.

Knjiga je opremljena z vsem potrebnim znanstvenim aparatom. Med besedilom je 114 tabel s statističnimi, anketnimi in drugimi podatki. V prilogi je 45 fotografij, med besedilom pa je objavljenih tudi 17 različnih dokumentov. Slovarček narečnih besed, pregled virov in literature ter povzetka v angleščini in nemščini sestavljajo sklepni del etnološke monografije.

Milan Natek

Miroslav Milojević: Posleratni razvoj agrokomplesa u mladenovačkoj opštini. SANU, Geografski institut »Jovan Cvijić«, Posebna izdanja, knjiga 34, Beograd 1984, 196 strani.

V minulem srednjeročnem obdobju (1981—1985) znanstvenoraziskovalnega dela Geografskega inštituta »J. Cvijić« so bila v njegov program uvrščena tudi kompleksna geografska preučevanja Šumadije. Ta so zajela naslednja področja: a) Agrokomples v visoki Šumadiji (na primeru mikroregije G. Milanovac), b) Nova agrarna struktura Šumadije v času socialistične izgradnje in c) Agrokomples v nizki Šumadiji na primeru mikroregije Mladenovac. Raziskave slednje podteme vsebuje pričujoča knjiga, kjer sta za zadnjih 40 let podrobno razčlenjena razvoj in stanje kmetijstva v občini Mladenovac. Obravnavana mikroregija meri 338 km² in je imela leta 1981 blizu 52.500 prebivalcev; že od leta 1970 sodi v skupnost 16 občin, ki sestavljajo širše ozemlje Beograda.

Krajšemu uvodnemu poglavju (str. 11—15), kjer so orisane temeljne prirodne sestavine kot prvine agrarnega prostora, so vsi naslednji razdelki, ki jih je 29 po šte-

vilu, namenjeni zemljiško-posestnim, socialnim, gospodarsko-proizvodnim, agrotehničnim, prebivalstvenim in drugim vidikom kmetijstva (in deloma tudi gozdarstva) na obravnavanem območju. Podrobno so opisane značilnosti kmetijstva v prvih letih po zadnji svetovni vojni, nastanek in razvoj kmetijskih obdelovalnih zadrug ter njihovo preoblikovanje v družbena kmetijska gospodarstva, ki jim danes pripada 6% (t.j. 1466 ha) kmetijskih površin v občini. Podrobnejši pogled v stanje kmetijstva, njegovo proizvodno usmerjenost, v zemljiško-posestne razmere in socialno-prebivalstveno strukturo je prikazan še za sredino petdesetih let ter ob kasnejših popisih prebivalstva in kmečkih gospodarstev, to je za obdobje vsesplošnega razmaha našega komunalnega sistema (po letu 1955), kot ga opredeljuje avtor knjige.

Milojevičeva knjiga nam za obravnavano območje ponuja izredno podrobno in kar se da vsestransko sliko o glavnih smereh razvoja kmetijstva in kmečkega prebivalstva. Med besedilom je 142 tabel (!), 11 fotografij in 20 skic, diagramov in kartogramov. Obilica dopolnilnega dokumentacijskega in ponazorilnega gradiva marsikdaj celo zamegljuje preglednost vsebine. Besedilo pravzaprav opisuje bogato statistično gradivo; zato je (pre)natrpano z naštevanjem najrazličnejših podatkov. Pogrešamo pa njihovo geografsko interpretacijo in uporabo drugih matematičnih in statističnih metod, s katerimi bi bilo mogoče ugotoviti vzročne povezanosti med posameznimi pokrajnotvornimi činitelji.

Pomislek je tudi glede nekaterih risb. Za geografsko predstavo problematike bi bilo potrebno, da bi bilo npr. ob skicah 3 (str. 41) in 9 (str. 73), ki prikazujeta izrabo zemlje v prvem povojnem obdobju, in sicer v okolici Mladenovca in v Veliki Krsni, dodano še stanje za današnji (ali novejši) čas. Tudi skica 20 (str. 172), ki prikazuje razporeditev in oblike zemljiških parcel v k.o. Mladenovac — selo, in sicer brez oznake njihovega lastništva, je geografsko premalo uporabna. Zaradi boljše nazornosti in preglednosti bi nekateri kartogrami (npr. 2 na str. 24,6 na str. 56,10 na str. 79 in 12 na str. 88) pridobili na veljavi, če bi poleg absolutnih vrednosti posameznih pojavov prikazali še njihov delež v posamezni prostorski enoti.

Ne glede na pripombe daje Milojevičeva knjiga geografu obilo dragocenega gradiva, po katerem je mogoče spoznati temeljne razvojne težnje, ki so oblikovale povojni razvoj podeželja v porečju Velikega Luga.

Milan Natek